

FRAMTIDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 3/2002 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2003

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens biträdande generalsekreterare informerade utskottet genom ett brev av den 20 september 2002 i det syfte som 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning anger att riksdagen den 20 september 2002 remitterade regeringens proposition om statsbudgeten för 2003 (RP 132/2002 rd) till finansutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statssekreterare Rauno Saari, statsrådets kansli
- överdirektör Martti Hetemäki, finansministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet fokuserar detta utlåtande på de punkter i budgetpropositionen som spelar en roll för Finlands framgångsfaktorer och vår samhällsliga utveckling på sikt. Därför koncentrerar sig utlåtandet på aspekter kring informationssamhället och FoU, insatser för att stärka kompetenscentren, offentlig finansiering av förnybar energi och arbetsmarknadspolitiken.

Riksdagsbehandlingen av budgetpropositionen och den offentliga debatten kring den skulle vara avsevärt mer strukturerade, om budgetpropositionen innehöll en bedömning av utvecklingen på längre sikt, påpekar utskottet.

Uppbyggnaden av budgetpropositionen

Redan i utlåtandet om regeringens proposition om statsbudgeten för 2002 (FrUU 3/2001 rd) påpekade framtidsutskottet att budgetpropositio-

nen inte heller då innehöll "någon systematisk överblick eller rapport om de långsiktiga utvecklingslinjerna". Uttalandet är fortfarande aktuellt. En översikt behövs för en bedömning av vilka effekter förändringar i den internationella omvärlden har och hur hållbar den offentliga ekonomin är på sikt. Särskilt viktig vore en överblick för en utvärdering av hur de viktigaste målen för samhällspolitiken har utfallit och hur Finlands konkurrenskraft har utvecklats mot bakgrunden av tydliga nyckeltal. Dessutom vore det angeläget att regeringen redogjorde för hur Finland har garderat sig inför de största osäkerheterna och riskerna.

Det faktum att EU-ländernas tillväxt- och stabilitetsprogram offentliggörs först i månadsskiftet november—december och inte i augusti understryker ytterligare behovet av en långsiktig utvecklingsprognos.

Utskottet anser att regeringen i fortsättningen bör ha en prognos av utvecklingen på längre sikt med i budgetpropositionen. Prognosen skall särskilt ta fasta på hållbarheten i den offentliga ekonomin.

Vidare är det enligt utskottet viktigt att programstyrningen i anknytning till centralförvaltningsreformen införs i statsrådet redan nästa år. Om metoden genomförs på rätt sätt kan regeringen konsolidera sitt strategiarbete, ett problemområde som utskottet upprepade gånger har lyft fram. Det är viktigt att regeringen räknar med detta och att politik-, planerings-, utvärderings- och budgetprocesserna kopplas ihop på rätt och ett effektivt sätt.

Många länder (bl.a. Frankrike, Kanada och Australien) har i sin budgetbehandling gått in för att bedöma genuseffekterna med avseende på statsbudgeten. Bedömningen kan göras på initiativ av regeringen, forskarsamhället eller parlamentet. Under sitt EU-ordförandeskap lämnade Finland in en motion om detta till Nordiska ministerrådet.

Enligt utskottet finns det goda skäl för att i nästa regeringsprogram skriva in att statsbudgeten skall utvärderas med avseende på genuseffekter och att samtidigt starta ett expertarbete kring utvärderingen.

Informationssamhället

Utskottet har intensivt bevakat Finlands utveckling mot informationssamhället som ett led i globaliseringen. I juli 2002 arrangerades en konferens i Soul, där ett internationellt parlamentarikerförbund för IT (IPAIT) grundades. Riksdagen representerades av utskottet på mötet.

Fram till omkring 2000 låg Finland nära den internationella toppen i utvecklingen mot informationssamhället. Därefter har vi legat bra till, om man ser till ITK-produktionen, FoU inom branschen eller den allmänna utbildningsnivån bland ITK-anställda. De senaste åren har det flera gånger kommit ut internationella jämförelser som visar att Finland har ramlat ner till plats 10—20 när utvecklingsnivån i informationssamhället mäts i medborgarnas kompetens att använ-

da och utnyttja informations- och kommunikationsteknik. Mot bakgrunden av dessa rapporter kan man ifrågasätta regeringens bedömning i budgetpropositionen. Regeringen framhåller nämligen att Finland kommer att ha kvar tätposition i utvecklingen mot ett informationssamhälle.

Delegationen för informationssamhället har bedömt att en av de stora utmaningarna är att trygga tillgången på de tjänster och möjligheter som informationssamhället innebär för alla människor. Frågan har både en social och en regional dimension. I Finland hänger hushållens Internetuppkopplingar tydligare samman med inkomstnivån än till exempel i de andra nordiska länderna. Detsamma gäller utbudet på informationsservice inom den regionala utvecklingen.

Budgetpropositionen innehåller inga åtgärder av den typ som kunde vända den pågående trenden. Utskottet menar att regeringen så snart som möjligt bör starta en utredning som utmynnar i att stat och kommuner tillsammans kan satsa på större och bättre nyttiggörande av informations- och kommunikationsteknik, till exempel i sitt tjänsteutbud. Samtidigt bör medborgarna ges större möjligheter att påverka informationssamhället.

Forskning och produktutveckling

Den positiva utvecklingen mot ett informationssamhälle och den ekonomiska utvecklingen mot slutet av 1990-talet har till stor del berott på de ökande investeringarna i forskning och produktutveckling från statens och privata aktörers sida. Tack vare Finlands exportdominerade tillväxtstrategi fyrdubblades andelen högteknologiska produkter av hela exporten på 1990-talet. Framtidsutskottet har i flera sammanhang framhållit att Finland relativt sett måste satsa mer på forskning, när vi en gång har gått in för en tillväxtstrategi med tonvikten på innovation. I ett debattokument om arbetets framtid i Finland och riktlinjerna för framtidspolitiken (Työn tulevaisuus Suomessa — tulevaisuuspolitiikan suuntaviivaja, TUO 1/2001 vp) föreslår framtidsutskottet att

investeringarna i FoU senast 2010 skall höjas till minst 4 % av bnp och statens andel till 40 %.

På senare år har de offentliga satsningarna på FoU minskat i snabb takt. Rådet för vetenskap och teknologi har beslutat att Finlands offentliga forskningsfinansiering skall ligga på samma nivå som 1999, cirka 1,04 procent av bnp. Men nästa år kommer finansieringen att ligga klart under 0,9 %. I motiveringen till budgeten (A 64) framhåller regeringen att "en viktig omständighet (samarbetet mellan forskning och näringsliv) har varit att den offentliga och privata forskningsfinansieringen har ökat samtidigt och att de har verkat stärkande på varandra". Denna positiva växelverkan existerar inte längre i den form som regeringen talar om.

Utskottet anser att de tre mellanår (2001—2003) som regeringen talar om i finansieringen av forsknings- och utvecklingsarbete kan skada Finlands framtida konkurrenskraft och innovationskapacitet. Det är viktigt att den offentliga finansieringen av FoU med en gång fasas in på en nivå med tillväxt i jämn takt.

I den allmänna motiveringen till budgetpropositionen säger regeringen vidare (A 63) att frågor kring den koncentrerade basen för högteknologin har varit en av de stora utmaningarna. Utskottet noterar att den offentliga finansieringen av teknologi, särskilt anslagen till Tekes, i mycket stor utsträckning gäller områden där de sedan 1990-talet snabbt expanderande tillväxtcentra finns samt företag som utvecklar och producerar informations- och kommunikationsteknik. Centraliseringen bygger på en modell för konkurrensutsatt finansiering, en modell som tar sikte på en produktiv användning av resurserna.

Det behövs nya metoder inom den samlade offentliga finansieringen av kompetens. Anslagen bör kunna finansiera innovativa projekt som stärker de regionala innovationssatsningarna. Samtidigt är det viktigt att projekten stöder den regionala utvecklingen. De närmaste åren är detta en mycket stor utmaning totaltekniskt sett.

Kompetenscentra

Finland har fjorton kompetenscentra. De är mycket viktiga instrument i regionalpolitiken. Vidare spelar de en avgörande roll för uppbyggnaden av regionala informations-satsningar. De stärker och gör satsningarna effektivare.

Regeringen har effektiviserat programmet för regioncentra genom att från och med i år centralt styra basfinansieringen från inrikesministeriet. Tidigare tillämpades en splittrad modell. I budgetpropositionen höjs basfinansieringen för programmet från nuvarande 5,1 till 8,2 miljoner euro 2003. Detta är en betydande och viktig tillskottsresurs. Tillskottet räcker till några nya kompetenscentra och insatser för att diversifiera projektportföljerna på de existerande centren.

Kompetenscentren bör utvecklas ytterligare. Därför är det viktigt att regeringen fäster särskilt avseende vid åtgärder för att trygga den nödvändiga internationaliseringen, rekryteringen av kvalificerad personal och kapitalfinansiering av företaget i etableringsfasen.

Stöd till förnybar energi och anknytande teknologikutveckling

I samband med behandlingen av en klimatstrategi för Finland och en utbyggnad av kärnkraften förutsatte riksdagen att regeringen gör kraftfulla satsningar på förnybar energi, energisparande och anknytande teknologikutveckling.

I den nationella klimatstrategin uppskattades behovet av basfinansiering av energistöd till i snitt omkring 35 miljoner euro (210 miljoner mark) årligen under perioden 2002—2010. I beloppet ingår inte stödet på cirka 25 miljoner mark för så kallade stora demonstrationsprojekt. Stödet skall enligt planerna beviljas ungefär vart tredje år.

I propositionen ingår anslag för cirka 29,2 miljoner euro för den nationella klimatstrategin, främjande av förnybara energikällor och projekt inom ramen för energisparprogrammet. Bevillningsfullmakten har stigit med 50 % sedan 2001, men det är fortfarande en bit kvar till målen i klimatstrategin. I budgetpropositionen för 2003 ingår inget stöd till stora demonstrationsanlägg-

ningar. Målet i det nationella skogsprogrammet 2010 att öka användningen av trä för energiproduktion har omsatts i praktiken i en tilläggsbudget för i år, där anslaget ökas med 8,1 miljoner euro. I budgetpropositionen för 2003 är anslaget lika stort. Vad gäller energiskatterna följer propositionen riktlinjerna i klimatstrategin.

Utskottet anser att regeringen bör skynda på de mål för förnybar energi som ingår i en klimatstrategi.

Både i utlåtandet om klimatstrategin och i utlåtandet om en utbyggnad av kärnkraften framhöll framtidsutskottet att det behövs kraftfulla insatser för att stödja den tekniska utvecklingen av förnybara energiformer. De behövs för en hållbar energiekonomi. Inom handels- och industriministeriets förvaltningsområde är anslagen placerade under Teknologiska utvecklingscentralen (Tekes). Inte heller i denna budget får Tekes större anslag, och det har den konsekvensen att utvecklingen inom energiteknik stannar upp.

Utskottet anser att regeringen tar kraftfullare tag i den tekniska grundforskningen och det tekniska utvecklingsarbetet kring nya och förnybara energiformer. Det har riksdagen redan tidigare förutsatt.

Arbetsmarknadspolitiken

Strategierna för arbetsmarknadspolitiken går i rätt riktning i propositionen. De lyfter bland annat fram insatser för att trygga tillgången på arbetskraft, för att stödja efterfrågan på arbetskraft och för att höja den yrkesverksamma befolkningens kompetens och arbetshälsa.

Kärnfrågorna i den framtida arbetsmarknadspolitiken är i hög grad kopplade till det faktum att det snart försvinner fler personer ur arbetskraften än det kommer till samtidigt som vi fortfarande har hög arbetslöshet.

Satsningar på att höja den åldrande arbetskraftens kompetens är en viktig fråga i framtiden. På den punkten går regeringens åtgärder i rätt riktning, eftersom budgetpropositionen har anslag för fler elever inom den yrkesinriktade kompletteringsutbildningen i form av läroavtal och ett femårigt handlingsprogram för att höja utbildningsnivån bland vuxna. Propositionen tar dessutom fasta på flera andra förslag från den parlamentariska arbetsgruppen för vuxenutbildning (UVM 3:2002). Dessutom vill utskottet påpeka att utvecklingen i samhället och inom arbetslivet ställer allt större krav på bättre kvalitet inom vuxenutbildningen.

Enligt utskottet bör regeringen fortfarande göra stora ansträngningar för att förhindra en utveckling i arbetslivet som gör att allt fler vill pensionera sig i förtid och i stället ta fram flexibla pensionsmodeller. Ytterligare bör det här noteras att det nationella programmet för utvecklande av arbetslivet, det nationella produktivhetsprogrammet och forsknings- och åtgärdsprogrammet som koncentrerar sig på åtgärder i fråga om hur anställda orkar i arbetet (34.01.23) har gett goda resultat.

Utlåtande

Framtidsutskottet anför som sitt utlåtande

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 16 oktober 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Tiuri /saml
vordf. Kalevi Olin /sd
medl. Christina Gestrin /sv
Leena-Kaisa Harkimo /saml
Leea Hiltunen /kd
Susanna Huovinen /sd
Reijo Kallio /sd

Kyösti Karjula /cent
Jyrki Katainen /saml (delvis)
Risto Kuisma /sd
Mika Lintilä /cent
Petri Neittaanmäki /cent
Esko-Juhani Tennilä /vänst
Pekka Vilkuna /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Paavo Löppönen.